

компетентності. Тому нині педагогові потрібно наполегливо працювати над собою, самозмінюватися, адже професійний розвиток є невіддільним від особистісного — в його основі лежить принцип саморозвитку, який зумовлює здатність людини спрямовувати власну життєдіяльність на практичне перетворення. Реформування освіти потребує нового підходу до організації навчально-виховного процесу передбачає, вибудову нових стосунків між суб'єктами навчального процесу на компетентнісному підході, адже життя постійно ставить нові вимоги, завдання, проблеми. Оволодіння ключовими компетентностями допоможе викладачам-словесникам та студентам розв'язувати проблеми в професійному, соціальному, повсякденному житті.

Заняття мають захоплювати дітей, пробуджувати в них інтерес та мотивацію, навчати самостійно мислити, діяти. Тому викладачеві необхідно постійно підвищувати свій фаховий рівень, постійно прагнути до саморозвитку та самовдосконалення. Адже доведено, що педагог ефективно вчить учня лише тоді, коли сам уміє вчитися, а особливо в умовах упровадження в навчальний процес сучасних педагогічних технологій. Шляхів удосконалення є безліч, а процес триває усе життя.

Література:

1. Біляєв О. Культура мовлення вчителя-словесника / О.Біляєв // Дивослово. — 1995. — №1.
2. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посіб. / Н.П.Волкова. — К., 2006.
3. Донченко Т. Мовленнєвий розвиток як науково-методична проблема / Т.Донченко // Дивослово. — 2006. — №5.
4. Стахів М. Комунікативний тренінг як засіб удосконалення мовленнєвих умінь студентів педагогічних коледжів // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова : зб. наук, праць. — К., 2005. — Вип. 2.
- 6 Сухомлинський В.О. Слово про слово // В. О. Сухомлинський : вибрані твори : У 5 т. — К., 1977. — Т. 5. Статті.

УДК 378.026-057.87

**С.К. Сторожук, О.А. Харченко
м. Вінниця, Україна**

ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-РОЛЬОВИХ ІГОР ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвиток міжнародних стосунків України з іншими державами світу на економічному, політичному і культурному рівнях вимагає від громадян нашої країни якісного підвищення ступеня володіння іноземними мовами. Для України, яка намагається інтегруватись у міжнародний простір, особливо важливим є створення умов для оволодіння іноземними мовами. Якщо раніше іноземна мова вивчалася для здобуття суми знань як одного з обов'язкових предметів, то зараз метою вивчення іноземної мови стало оволодіння нею як засобом міжособистісного спілкування відповідно до соціального замовлення.

Сучасність ставить перед освітою складне завдання: підготувати молоде покоління до життя в умовах багатонаціонального та культурного простору, виробити уміння спілкуватися і співпрацювати з людьми різних національностей. Нині, як ніколи раніше, статус іноземної мови має тенденцію до постійного зростання.

Вирішальним фактором успіху вивчення мови є розуміння того, що мова найкраще засвоюється тоді, коли навчання ґрунтується на аналізі особистісних навчальних потреб і відповідальності, коли навчальний процес забезпечується видами та типами навчальної діяльності, що сприяють використанню мови.

Підготовка фахівців, що здатні до ініціативної, самостійної професійної діяльності у швидкозмінних соціально-економічних умовах суспільства й виробництва, формування у них творчого мислення є завданням професійної освіти.

Формування в учнів умінь і навичок іншомовного спілкування передбачає досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування у певних комунікативних сферах.

Аналіз педагогічного досвіду і зміст психолого-педагогічної літератури дає можливість виділити причини зниження активності студентів у процесі вивчення іноземної мови, а саме: недооцінка викладачем мимовільного запам'ятовування і переоцінка систематичного, багаторазового повторення у процесі оволодіння мовою; недостатність заходів спрямованих на активізацію запам'ятовування, недооцінка ролі самостійної роботи студентів.

Існуючий розрив між сумою знань, призначених для вивчення, та можливістю їх засвоєння може бути подоланий шляхом розвитку пізнавальної активності студентів, розвитку в них здатності самим регулювати процес засвоєння нових знань. Це є одним із напрямків удосконалення системи професійної освіти.

Вимоги часу орієнтують учителів і викладачів на відмову від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу і спілкування.

Нові умови навчання, в які на даному етапі поставлено викладачів іноземних мов, змусили багатьох переосмислити власну педагогічну діяльність. Пріоритетним об'єктивно було визначено комунікативно зорієнтований підхід як такий, що повніше забезпечує рівень володіння мовою як засобом спілкування.

Аналіз раніше виконаних робіт. Проблемі навчально-рольової гри як активного методу навчання приділяється певна увага у науковій літературі як вітчизняній так і зарубіжній. У своїх працях цей метод навчання описують такі відомі вчені як Ю. Бабанський, О. Вишневецький, Д. Ельконін, Д. Іщенко, І. Китайгородська, В. Лозниця, Є. Пассов, Г. Рогова, М. Стронін, О. Тарнопольський, А. Фурман. Особлива увага ігровому методу у процесі вивчення іноземної мови приділяється британськими лінгвістами та методистами такими як В. Авз, Д. Бетерідж, К. Лівінгстоун, А. Малей, К. Олрайт А. Райт, Джон та Ліз Сорз, Д. Хандфільд.

Було простежено, що навчально-рольова гра у колах науковців має най-різноманітніші назви: навчально-ситуативна (М. Стронін), ситуативно-імітаційна (І. Драгомирецький), ділова (О. Краснянська), рольова гра (О. Штепа, Т. Олійник). Єдиного визначення поняття «рольова гра» поки що не існує. Одні автори визначають її як активний метод навчання, інші – як методичний прийом.

Мета даної статті – розглянути аспекти використання навчально-рольових ігор професійної спрямованості в процесі навчання іноземної мови молодших спеціалістів.

Виклад основного матеріалу. Сучасність вимагає від фахівця уміння ефективно вирішувати практичні завдання в умовах виникнення різних, у тому числі і нестандартних ситуацій. А тому розробка і впровадження освітніх технологій, направлених на формування фахових навичок та умінь, є актуальною проблемою.

Досить дієвим механізмом щодо набуття практичних навичок студентами під час проведення занять з іноземної мови за професійним спрямуванням є впровадження такого активного методу навчання як рольові ігри. Вони передбачають: змагання, наявність правил, які регулюють ігрову взаємодію та одночасно забезпечують наявність елементів творчості учасників у створенні образу реальної практичної ситуації, а також альтернативний вибір способу та інструментів вирішення завдань; певним чином визначені ролі, що включають рольові цілі, взаємодію учасників та індивідуальне ставлення до того, що відбувається, умовність ситуації з одного боку і реальність взаємодії з іншого. Навчальні ігри сприятимуть вихованню творчої особистості, поєднують в собі різні співвідношення проблемних, пошукових і дослідницьких методів, а за організацією навчання – мають практичні форми.

Гра в навчанні у вищому навчальному закладі - це гра за участю студента і викладача, зміст якої полягає у відтворенні ними імітації спеціалістів і стосунків між ними і є моделлю колективного пошуку оптимального рішення поставленого завдання

Зміст навчальної гри має забезпечити високий рівень спілкування між її учасниками, що створюється можливістю всебічного розгляду об'єкту, процесу, явища. Побудова гри визначається послідовністю завдань. Навчальна гра перетворюється в могутній метод виховання на основі відібраного змісту навчання. Навчальна діяльність студента стає для нього соціально значимою. У процесі чого в навчальній грі тимчасово знімаються бар'єри між сильними і слабкими студентами і навіть між студентами і викладачем.

У навчальній грі знання засвоюються не для запам'ятовування, а для їх використання в реальному процесі. Гра примушує учасників бути активними і навчання відбувається через творчість студентів. Підготовка до навчальної гри потребує від викладача в десятки разів більших затрат часу, ніж за традиційних методів навчання. Одна година гри з групою в 15 чоловік займає 10-20 год. підготовчої роботи.

Особливістю гри є те, що вона забезпечує стан захопленості, творчої ініціативи, високу внутрішню мотивацію, у процесі ігрової ситуації значно збільшується інтенсивність засвоєння знань, умінь та досвіду. Виховний аспект навчальної гри досягається у процесі виконання методики, під час якої організація, розподіл ролей і підготовка до гри зберігає її неповторність, а також забезпечує знання, наближує її умови до реальної ситуації.

Поряд із умінням аналізувати, систематизувати, узагальнювати та прогнозувати дії у студента розвиваються і креативні вміння. Саме під час гри студент краще оволодіває умінням говорити.

Навчально-рольова гра має такі характерні риси як підвищення творчо-пошукової активності. Під час рольової гри студенти знайомляться з активними методами і формами навчання, поглиблюють свої вміння доказово і лаконічно ставити питання та відповідати на них.

Основною метою навчальної гри є розвиток творчого потенціалу студентів, а використання творчих задач-ситуацій передбачає самостійну постановку і необмежену кількість можливих задумів, маючи новизну.

У навчально-рольовій грі відображається навчальна і професійна діяльність. Але гра має базуватися на вільній творчій самостійній діяльності студентів. Обов'язковий елемент гри – її емоційність. Гра має викликати задоволення самим процесом її проходження.

Рольова гра придатна для кожного виду роботи з мовою: у ході рольової гри використовуються різноманітні граматичні структури, інтонаційні моделі, значний обсяг лексичного матеріалу. Велика роль приділяється невідпрацьованій мові студентів. У цьому плані рольова гра може перевершити можливості будь-якої іншої парної і групової діяльності. Рольова гра тренує студентів говорити в будь-якій ситуації на будь-яку тему.

Практично весь навчальний час у рольовій грі відведено на мовленнєву практику, при цьому не тільки учень, що говорить, але і слухаючий максимально активний, тому що він має зрозуміти і запам'ятати репліку партнера, зіставити її із ситуацією, визначити наскільки вона релевантна ситуації і задачі спілкування, і правильно відреагувати на репліку. Ігри позитивно впливають на формування пізнавальних інтересів студентів, сприяють усвідомленому освоєнню іноземної мови. Студенти активно працюють, допомагають один одному, уважно слухають своїх товаришів; викладач лише керує навчальною діяльністю. Рольову гру потрібно добре підготувати і чітко організувати з погляду як змісту, так і форми. Рольова гра має бути прийнята всією групою. Вона неодмінно проводиться в доброзичливій, творчій атмосфері, викликає в школярів почуття задоволення, радості. Гра організовується таким чином, щоб учні могли активно спілкуватися, з максимальною ефективністю використовуючи мовний матеріал, що відпрацьовується.

Викладач неодмінно сам вірить у рольову гру, у її ефективність.

Роль викладача в процесі підготовки і проведення гри постійно змінюється. На початковій стадії роботи він активно контролює діяльність учнів, але поступово він стає лише спостерігачем.

Рольова гра допомагає реалізувати основний принцип комунікативної спрямованості навчання. Вона сприяє підвищенню в учнів мотивації вивчення іноземної мови, дозволяє враховувати психолого-вікові особливості учнів, їх інтереси й нахили, сферу їхньої діяльності, моделюючи ситуації реального спілкування.

Сам факт, що гра пробуджує інтерес і активність студентів, дає їм можливість проявити себе в цікавій для них діяльності, сприяє більш швидкому і надійному запам'ятовуванню іншомовних слів і речень, особливо, якщо знання цього матеріалу є обов'язковою умовою активної участі, а в кожних випадках – обов'язковою умовою виграшу.

Гра – це певна ситуація, яка багаторазово повторюється, і кожен раз у новому варіанті. У ході гри виникає змагання. Бажання перемогти мобілізує думку гравців. Мовленнєве спілкування, яке включає не лише власне мовлення, але і жести, міміку тощо, має чітко вмотивований характер. Для мови гри, не дивлячись на деяку їх запрограмованість, характерна також спонтанність, оскільки перемога залежить від точної та швидкої реакції, правильних та дотепних відповідей.

Ретельно продумана і добре проведена гра полегшує вивчення і закріплення мовного матеріалу (фонетики, лексики, граматики) та сприяє формуванню відповідних умінь і навичок.

Гра є ефективним засобом навчання, що охоплює різні види мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо), вона допомагає в оволодінні іноземною мовою, а крім того, студенти відчують емоційне задоволення як у процесі гри, так і при досягненні результатів.

Ігри не замінюють інші форми і види роботи з іноземної мови, а тільки доповнюють їх.

Висновки. Отже, не можна досягти певних успіхів у навчанні іноземної мови без залучення найкращих здобутків сучасності. Під час використання навчально-рольових ігор на уроках іноземної мови навчальна діяльність поєднується з інтелектуальною та емоційною. Це сприяє удосконаленню навичок спілкування і співробітництва і має виняткове значення у процесі комунікації.

Усі методичні технології, що пов'язані з використанням навчально-рольових ігор на уроках іноземної мови, сприяють комунікативній діяльності, що орієнтована на всебічний розвиток. У процесі застосування навчально-рольових ігор дослідники визначають такі умови автентичного застосування іноземної мови, які наближені до реального функціонування. Тут мовна діяльність людини зумовлюється комунікативними потребами, які реалізуються у процесі розмови і сприяють виділенню основної мети — комунікативної діяльності.

Теоретичною основою для розвитку мовленнєвих навичок є знання норм розмовної мови взагалі, а суть розвитку мовлення—уміле застосування засвоєних норм на практиці. А це означає, що студенти мають оволодівати вимовними, лексичними, морфологічними і синтаксичними одиницями мови, щоб вільно спілкуватися у житті. Оволодіння розмовною мовою є умовою оволодіння видами мовленнєвої діяльності. Не оволодівши цим знаряддям, неможливо повноцінно його використовувати.

У процесі навчання іноземної мови викладач має хоча б штучно створювати атмосферу природного спілкування, занурювати студентів у неї, спрямовувати на оволодіння мовою через стихію мовної діяльності, яка охоплює не лише великий обсяг мовних одиниць, а й багатократне повторення їх елементів, що й забезпечує процес засвоєння.

Розвивати мовлення – це вчити правильно користуватися всім арсеналом мовних засобів. Основними ознаками правильного мовлення є точність, змістовність, логічність, багатство, виразність. Залучення навчально-рольових ігор до процесу навчання іноземної мови—це вхід реальності до системи вивчення іноземної мови у вигляді низки продуктів.

Принципово важливо, коли вчитель не намагається використовувати у навчальному процесі силу свого становища та авторитету, коли він прагне зрозуміти кожного студента, його індивідуальність, заглибитися у неї, допомогти повірити в себе.

Мета кожного уроку — всіма можливими і відомими педагогічними, психологічними, людськими засобами допомогти молодій людині стати кращою. І чудово, коли це вдається саме під час вивчення іноземної мови.

Сучасний викладач має об'єднувати в собі готовність до сприйняття всього нового, мобільність, комунікабельність, відкритість. Його професійний обов'язок — уміти знайти підхід до кожної нової людини. І обов'язково визнавати, сприймати, поважати всі інші культури, з якими стикається у своїй професійній діяльності. Це одна з важливих передумов можливого й успішного культурного діалогу.

Теоретичні питання розвитку методики навчання спілкування стали нагальною потребою, необхідним компонентом, що не тільки забезпечує успішне функціонування мови в суспільному житті, а й виражає стан національної духовності, культури нашого народу.

Література:

1. Тер-Минасова С. Г. Синтагматика функциональных стилей и оптимизация преподавания иностранных языков / Тер-Минасова С. Г. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1986. — 152 с.
2. Сухова Л. В. Контекстуальная связь предложений / Сухова Л. В. — К. : Голов. Изд-во изд. объедин. «Вища школа», 1982. — 160 с.
3. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України / Алексюк А. М. — К. : Либідь, 1988. — 560 с. — (Історія. Теорія) (Підручник).
4. Ляховицкий М. В. Методика преподавания иностранных языков / Ляховицкий М. В. — М. : Высшая школа, 1981. — 159 с.
5. Борщовецька В. Д. Вправи для навчання англійської фахової лексики студентів — економістів / В. Д. Борщовецька // Іноземні мови. — 2003. - №3. - С. 24.
6. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / Вербицкий А. А. — М. : Высшая школа, 1991. — 128 с. — (Метод. пособие).
7. Мірошниченко Е. В. Навчання професійної лексики студентів-економістів під час усномовленнєвого спілкування в непрофесійних сферах комунікації (початковий етап, англійська мова): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02. / Е. В. Мірошниченко. — К., 1996. — 276 с.
8. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти / Тарнопольський О. Б. — Д. : Вид-во ДУЕП, 2005. - 248 с. (Навчальний посібник).

У статті обговорюється необхідність використання навчально-рольових ігор професійного спрямування в процесі навчання іноземної мови майбутніх молодших спеціалістів. Розглянуті аспекти роботи в цьому напрямі.

Ключові слова: професійна лексика, навчально-рольові ігри, майбутні молодші спеціалісти.

В статье обсуждается необходимость использования учебно-ролевых игр профессиональной направленности в процессе обучения иностранному языку будущих младших специалистов. Рассмотрены аспекты работы в этом направлении.

Ключевые слова: профессиональная лексика, учебно-ролевые игры, будущие младшие специалисты.

The necessity of usage of teaching plays of professional direction in the process of teaching foreign languages in technical colleges is discussed in this article. The aspects of this work are reviewed.

Keywords: professional vocabulary, teaching plays, future specialists.